

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија“ бр. 58/00, 44/02, 82/08,167/10 и 51/11) и член 22 став 1 од Законот за средното образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 44/95, 24/96, 34/96, 35/97, 82/99, 29/02, 40/03, 42/03, 67/04, 55/05, 113/05, 35/06, 30/07, 49/07, 81/08, 92/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 42/11, 51/11, 6/12, 100/12, 24/13, 41/14, 116/14, 135/14, 10/15, 98/15, 145/15, 30/16, 127/16, 67/17 и 64/18), министерот за образование и наука ја донесе наставната програма по наставниот предмет **хемија** за **II (втора) година** образование од средното стручно образование со четиригодишно траење.

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

Наставна програма

ХЕМИЈА

модуларно дизајнирана

за II година

Техничар за очна оптика
образовен профил / квалификација

Лични услуги
струка / сектор

Скопје, 2019 година

Назив на наставната програма	Хемија
Тип на наставна програма	Задолжителна
Кредитна вредност на наставната програма	3 (три) ЕЦВЕТ ¹ кредити
Струка	Лични услуги
Сектор	Лични услуги
Образовен профил	Техничар за очна оптика
Назив и ниво на квалификација	Техничар за очна оптика IV (четврто) ниво
Година на изучување	II (втора)
Број на часови неделно/годишно за реализација на наставната програма	2/72
Цели на наставна програма	Ученикот/ученичката да стекне знаења/вештини/компетенции за: - основните хемиски поими; - експериментот како средство за изучување на хемијата и доаѓање до научни откритија и достигнувања; - градбата на материјата и периодниот систем на елементите; - поврзаноста меѓу својствата на супстанците, нивната градба и хемиските врски во нив; - основните типови неоргански соединенија;

¹ Закон за Националната рамка на квалификации.

	- решавање едноставни хемиски задачи; - улогата на водата, воздухот и ѓубривата за одржување здрава животна средина; - експериментирање; - евидентирање, обработка, презентирање и објаснување на резултати; - точност, педантност и економичност; - користење различни извори на информации; - комуникација, работа во тим и соработка.
Модуларни единици на наставна програма	• ХЕМИЈАТА КАКО ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА НАУКА • ГРАДБА НА МАТЕРИЈАТА • ПЕРИОДЕН СИСТЕМ НА ЕЛЕМЕНТИТЕ • ХЕМИСКИ ВРСКИ • ОСНОВНИ ГРУПИ НЕОРГАНСКИ СОЕДИНЕНИЈА • ОСНОВИ НА ХЕМИСКОТО СМЕТАЊЕ • ХЕМИЈАТА И ЖИВОТНАТА СРЕДИНА
Материјално-технички и просторни услови	Кабинет по хемија, соодветен прибор и хемикалии, компјутерска опрема, цртежи, слики, шеми, модели на молекули, модели на кристални решетки, учебници, прирачници, практикуми, списанија, енциклопедии, образовен софтвер, Интернет и други наставни средства.
Норматив на наставен кадар	Наставата по предметот хемија во втора година средно стручно образование со четиригодишно траење може да ја изведува лице кое завршило: - студии по хемија, наставна насока, VII/1 или VIA според МРК и 240 ЕКТС; - студии по хемија, друга ненаставна насока, VII/1 или VIA според МРК и 240 ЕКТС, со стекната педагошко-психолошка и методска подготовка на акредитирана високообразовна установа.

Модуларна единица 1: ХЕМИЈАТА КАКО ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА НАУКА (7 часа)				
Ред. број	Резултати од учење	Содржини и поими	Активности и методи	Критериуми на оценување*
1	Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да: - ја препознава улогата на експериментот како средство за изучување на хемијата и доаѓање до научни откритија и достигнувања, го познава и користи лабораторискиот прибор и ги наведува и применува мерките на претпазливост при експериментирање;	Содржини: - Хемијата како експериментална наука - Лабораториски прибор и мерки на претпазливост - Експериментирање во хемијата Поими: - Хемија - Теорија - Експеримент - Лабораториски прибор	Активности: - Дискусија во врска со предметот и значењето на хемијата како природна експериментална наука. - Запознавање со основниот лабораториски прибор. - Изработка на табели, шеми, постери и сл. во врска со мерките на претпазливост и безбедност при работа со хемикалии. - Вежби: Изведување едноставни експерименти со	Ученикот/ученичката може да: - ја истанува важноста на експериментот во хемијата и го поврзува со примери од секојдневниот живот; - наведува, препознава и користи основен лабораториски прибор; - познава мерки на претпазливост при работа во хемиска лабораторија; - применува безбедносни упатства и проценува опасности при работа; - изведува едноставни експерименти и ги претставува резултатите;

* Внесени се стандарди/индикатори за постигнување на резултатите од учењето врз основа на кои се определуваат критериумите за оценување.

			примена на основните постапки при работа во хемиска лабораторија. – Посета на хемиска лабораторија. Методи: – Презентација – Дискусија – Демонстрација – Набљудување – Експериментирање	
2	- дефинира физички величини и нивни единици и ги применува при претставување на резултатите од мерењето.	Содржини: – Физички величини и единици и интернационален систем на единици – Мерење Поими: – Физичка величина	Активности: – Дискусија за основни и изведени физички величини и нивни единици. – Вежби: пишување величински равенки и претворање на единици.	– препознава и набројува основни физички величини и нивни единици; – препознава и набројува некои изведени физички величини и нивни единици, како на пример: волумен, густина и др.; – применува соодветни

		(основна и изведена) – Единица на физичка величина – Величинска равенка – SI (интернационален систем на единици) – Мерење	– Вежби: Мерење на маса, температура, време и волумен со соодветни апарати/инструменти. – Претставување и толкување на резултатите од мерењата. – Дијагностицирање грешки и неправилности при мерење. Методи: – Презентација – Дискусија – Демонстрација – Нумеричко пресметување – Експериментирање	инструменти за мерење маса, температура, време и волумен; – претставува резултати од мерења табеларно или со график; – изведува заклучоци од мерењата.

Модуларна единица 2: ГРАДБА НА МАТЕРИЈАТА (14 часа)				
Ред. број	Резултати од учење	Содржини и поими	Активности и методи	Критериуми на оценување*
1	Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да: - ги препознава и опишува карактеристиките на трите агрегатни состојби на материјата, како и соодветните фазни претворби;	Содржини: - Физички и хемиски својства и физички и хемиски промени - Корпускуларна теорија и агрегатни состојби на материјата (цврста, течна, гасовита) - Промени на агрегатните состојби Поими: - Физички својства - Хемиски својства - Физички промени - Хемиски промени	Активности: - Набљудување супстанци и дискусија за нивните својства. - Демонстрации: физички и хемиски промени на супстанци. - Примена на ИКТ: карактеристики на агрегатните состојби на макроскопско и микроскопско ниво. - Демонстрации: промени на агрегатните состојби. - Презентација на резултати и заклучоци.	Ученикот/ученичката може да: - наведува и препознава својства и промени кај различни супстанци; - набројува агрегатни состојби и илустрира со пример на супстанци од околината; - ги поврзува макроскопските и микроскопските својства на супстанциите во трите агрегатни состојби од аспект на меѓусебните растојанија и движењето на честичките од коишто се изградени (ја применува корпускуларната теорија); - ги препознава фазните претворби како физички

* Внесени се стандарди/индикатори за постигнување на резултатите од учењето врз основа на кои се определуваат критериумите за оценување.

		– Агрегатна состојба – Топење – Испарување – Кондензација – Кристализација (мрзнење) – Сублимација	Методи: – Презентација – Дискусија – Демонстрација – Експериментирање	промени на материјата;
2	- објаснува градба на атом и прави разлика меѓу атом, молекула и јон.	Содржини: – Градба на атомот (фундаментални честички, атомски број и масен број) – Молекули и јони Поими: – Атом – Атомско јадро – Електронска обвивка	Активности: – Дискусија за градбата на атомот. – Цртање шематски прикази на атоми и јони на одредени елементи и изработка на модели на атоми и молекули. – Примена на ИКТ: Анимации за микросветот. – Вежни: Пресметување	– набројува најважни фундаментални честички: протони, неутрони и електрони и ги познава нивните карактеристики; – објаснува едноставен модел на атом користејќи поими за атомско јадро и електронска обвивка; – дефинира атомски и масен број;

		– Електронски слоеви – Протон – Неутрон – Електрон – Валентни електрони – Атомски број – Масен број – Изотопи – Изобари – Молекула – Јон – Катјон – Анјон – Формулна единка	број на протони, неутрони, електрони, атомски број и масен број на различни атоми. – Презентации: животот и делото на истакнати научници хемичари (Ернст Радерфорд, Нилс Бор и др.). Методи: – Презентација – Дискусија – Илустрација – Демонстрација – Нумеричко пресметување – Менторство и насочување	– определува број на електрони во електронски слоеви врз основа на атомскиот број; – определува број на валентни електрони и го поврзува со поимот за јон; – објаснува формирање на катјон и анјон; – дефинира и прави разлика меѓу различните видови градбени единици: атоми, молекули и јони;

3	- прави разлика меѓу елемент, елементарна супстанца, соединение и смеса и познава постапки за раздвојување на компоненти од смеса.	Содржини: - Елементи, елементарни супстанци (метали, неметали и семиметали) и соединенија - Смеси (хомогени и хетерогени) - Постапки за раздвојување на компоненти од смеса Поими: - Елемент - Елементарна супстанца - Метал - Неметал - Семиметал - Соединение - Смесa (хомогена и хетерогена)	Активности: - Дискусија за поимите: елемент, елементарна супстанца, соединение, смеса. - Експериментални вежби: набљудување и идентификување на својствата на различни супстанци; добивање соединение од елементарни супстанци; разложување на соединение на елементарни супстанци; приготвување смеси; раздвојување на компоненти од смеса. Методи: - Презентација - Дискусија - Набљудување	- дефинира поими за елемент, елементарна супстанца, соединение и смеса и наведува примери; - го интерпретира преку примери значењето на наведените поими; - прави јасна разлика меѓу поимите: елемент, елементарна супстанца и соединение; - разликува хомогена од хетерогена смеса; - ја применува корпускуларната теорија при идентификација на елементарни супстанци, соединенија и смеси; - применува постапки за раздвојување на компоненти од смеса.

		– Легура– Декантација– Филтрација– Дестилација– Кристализација (од раствор)	– Експериментирање– Демонстрација	

Модуларна единица 3: ПЕРИОДЕН СИСТЕМ НА ЕЛЕМЕНТИТЕ (5 часа)				
Ред. број	Резултати од учење	Содржини и поими	Активности и методи	Критериуми на оценување*
1	Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да: - ја опишува структурата на таблицата на периодниот систем на елементите користејќи ги поимите за периода и група;	Содржини: - Структура на таблицата на периодниот систем на елементите Поими: - Периоден систем на елементите - Периоди - Групи	Активности: - Дискусија за структурата на таблицата на периодниот систем на елементите. - Прикажување различни видови таблици на класификација на елементите. - Вежби: Пронаоѓање податоци за определен елемент од таблицата на периодниот систем (хемиски симбол, атомски број, припадност на одредена група и	Ученикот/ученичката може да: - ја опишува таблицата на периодниот систем на елементите како начин на класифицирање на елементите; - разликува групи од периоди и го познава нивното означување; - ја разбира периодичната законитост кај хемиските елементи; - користи податоци за елементите од таблицата на периодниот систем на елементите;

* Внесени се стандарди/индикатори за постигнување на резултатите од учењето врз основа на кои се определуваат критериумите за оценување.

			периода и др.). – Презентации: животот и делото на истакнати научници хемичари (Дмитриј Менделеев, Јохан Волфганг Деберајнер, Џон Њулендс, Хенри Мозли и др.). Методи: – Дискусија – Презентација – Демонстрација – Илустрација	
2	- ги поврзува структурата на атомот на елементот и неговото место во таблицата на периодниот систем;	Содржини: – Периоден систем на елементите и градбата на атомот	Активности: – Дискусија за поврзаноста на структурата на атомот на елементот и неговото место во таблицата на периодниот систем на	– прави и објаснува врска меѓу бројот на групата во која се наоѓа елементот и бројот на валентните електрони во атомот на

			елементите. – Вежби: Определување место на елемент во таблицата на периодниот систем на елементите врз основа на градбата на неговиот атом и обратно. Методи: – Дискусија – Пресметување	елементот; – прави и објаснува врска меѓу бројот на периодата во која се наоѓа елементот и бројот на електронскиот слој во кој се наоѓаат валентните електрони на атомот на елементот;
3	- го препознава и објаснува трендот на периодично изменување на металните/неметалните својства долж периода и долж група.	Содржини: – Периодичност на металните/неметалните својства	Активности: – Презентирање на периодичното изменување на металните/неметалните својства долж периода и долж група. – Вежба: Анализирање податоци и класифицирање елементарни супстанции	– опишува промена од метални до неметални својства долж одредена периода; – следи периодично изменување на металните/неметалните својства долж група. – опишува и објаснува врска

			со слични својства. Методи: – Презентација– Дискусија– Илустрација	меѓу бројот на групата, бројот на валентните електрони и металните/неметалните својства; – предвидува својства на елементарни супстанции (метали, семиметали, неметали) врз основа на местоположбата на елементите во таблицата на периодниот систем.

Назив на модуларна единица 4: ХЕМИСКИ ВРСКИ (7 часа)				
Ред. број	Резултати од учење	Содржини и поими	Активности и методи	Критериуми на оценување*
1	Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да: - дефинира јонска врска и претставува со шематски приказ образување на јонска врска.	Содржини: - Јонска врска - Својства на јонски градени соединенија Поими: - Јон - Катјон - Анјон - Јонска врска - Луисовски симболи - Електростатски сили - Јонска кристална	Активности: - Дискусија за образување јонска врска. - Вежби: Шематско претставување на образување јонска врска преку различни примери. - Вежби: Испитување својства на јонски градени соединенија. Методи: - Дискусија - Илустрација	Ученикот/ученичката може да: - ги дефинира поимите: јон, катјон и анјон; - прави разлика меѓу катјон и анјон; - објаснува начин на образување јони (катјони и анјони) и јонска врска; - пишува луисовски симболи и правилно ги применува при претставување на образувањето на јонска врска; - објаснува својства на јонски градени соединенија;

* Внесени се стандарди/индикатори за постигнување на резултатите од учењето врз основа на кои се определуваат критериумите за оценување.

		решетка – Формулна единка	– Презентација – Експериментирање	
2	- дефинира ковалентна врска, препознава неполярна и поларна ковалентна врска и претставува со шематски приказ образување на ковалентна врска.	Содржини: – Неполярна и поларна ковалентна врска – Својства на ковалентно градени супстанци Поими: – Ковалентна врска (неполярна и поларна) – Електронски пар – Единечна врска – Двојна врска – Тројна врска – Луисовски формули – Електронегативност	Активности: – Дискусија за образување ковалентна врска. – Вежби: Шематско претставување на образување неполярна и поларна ковалентна врска преку различни примери. – Вежби: Испитување својства на ковалентни супстанци. Методи: – Дискусија – Илустрација – Презентација – Експериментирање	– дефинира и разликува поларна и неполярна ковалентна врска; – дефинира електронегативност и ја поврзува со ковалентната врска; – пишува луисовски симболи и формули и правилно ги применува при претставување на ковалентното сврзување; – препознава и прави разлика меѓу единечна, двојна и тројна врска; – објаснува својства на ковалентно градени супстанци; – прави разлика меѓу јонски и ковалентни супстанци и споредува нивни својства.

Модуларна единица 5: ОСНОВНИ ГРУПИ НЕОРГАНСКИ СОЕДИНЕНИЈА (22 часа)

Ред. број	Резултати од учење	Содржини и поими	Активности и методи	Критериуми на оценување*
1	Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да: - ги дефинира и класифицира оксидите; ја применува номенклатурата за оксидите; ги познава и ги опишува својствата на оксидите и начините за нивно добивање;	Содржини: - Поим за оксиди и номенклатура на оксидите - Поделба на оксидите (според состав и според својства) - Начини за добивање на оксиди - Својства на оксидите Поими: - Оксид - Метален оксид - Неметален оксид - Киселински оксид - Базен оксид - Амфотерен оксид - Индиферентен (неутрален)	Активности: - Дискусија во врска со поимот оксид - Вежби за препознавање на оксиди, за именување оксиди и составување формули на оксиди. - Вежби за различни начини на класификација на оксидите со примена на таблица на периоден систем и наставни листови. - Составување табели за класификација на оксиди и дискусија околу различните начини на класификација. - Вежба: Докажување на припадноста на оксид кон класата киселински, т.е. базни оксиди врз основа на неговата	Ученикот/ученичката може да: - го дефинира и објаснува поимот оксид; - набројува оксиди кои се среќаваат во природата и секојдневниот живот; - препознава оксид според формула; - именува оксид врз основа на дадена формула; - составува формула на оксид врз основа на познато име; - класифицира оксиди како оксиди на метали и оксиди на неметали според хемискиот состав;

* Внесени се стандарди/индикатори за постигнување на резултатите од учењето врз основа на кои се определуваат критериумите за оценување.

		оксид	реакција со вода. - Демонстрациони експерименти за добивање на некои оксиди. - Демонстрациони експерименти и/или експерименти во мали групи за хемиските својства на оксидите. - Вежби за пишување равенки на реакции на оксидите. Методи: - Дискусија - Демонстрација - Набљудување - Експериментирање - Учење преку истражување	- класифицира оксиди како киселински, базни, амфотерни и индиферентни според типичните својства на секоја класа; - запишува со равенка на хемиска реакција различни начини за добивање на оксиди; - пишува равенки за карактеристичните реакции на оксидите; - поврзува својства на оксидите со нивната примена;
2	- дефинира хидроксиди; ја применува номенклатурата за хидроксидите; ги познава и ги опишува својствата на хидроксидите и начините за нивно добивање.	Содржини: - Поим и номенклатура на хидроксиди - Начини за добивање на хидроксиди и својства на хидроксидите	Активности: - Дискусија во врска со поимите хидроксид и база. - Вежби за препознавање на хидроксиди и номенклатура на хидроксиди. - Демонстрациони експерименти за	- ги дефинира и разликува поимите хидроксид и база; - препознава хидроксиди според формула; - именува хидроксид врз основа на дадена формула; - составува формула на

		Поими: - Хидроксид - База	добивање на некои хидроксида и бази. - Испитување на растворливоста и својствата на раствори на хидроксида со различни индикатори. - Демонстрациони експерименти и/или експерименти во мали групи за хемиските својства на хидроксидите. - Вежби за пишување равенки на реакции на хидроксидите. - Индивидуални (или во мали групи) истражувања и презентации во врска со својствата и примената на хидроксидите. Методи: - Дискусија - Демонстрација - Набљудување - Експериментирање - Учење преку истражување - Презентација	хидроксид врз основа на познато име; - запишува со равенка на хемиска реакција различни начини за добивање на хидроксида; - познава начини за ракување со концентрирани бази; - пишува равенки за карактеристичните реакции на хидроксидите; - познава својства на некои хидроксида од секојдневниот живот; - поврзува својства на хидроксидите со нивната примена;

3	- ги дефинира и класифицира киселините; ја применува номенклатурата за киселини; ги познава и опишува својствата на киселините и начините за нивно добивање.	Содржини: - Поим за киселини, поделба и номенклатура на киселините - Начини за добивање на киселини - Својства и примена на киселините Поими: - Киселина - Неутрализација	Активности: - Дискусија за поимот киселина дефиниран според составот. - Вежби за поделбата на киселините со примена на наставни листови и со табеларни прикази. - Вежби за именување на киселина според дадена формула и за составување на формула врз основа на дадено име. - Демонстрациони експерименти за добивање на некои киселини. - Вежби за пишување равенки на реакции за добивање на киселини. - Испитување на својствата на раствори од киселини со помош на индикатори. - Демонстрациони експерименти и/или експерименти во мали групи за хемиските својства на киселините. - Вежби за пишување равенки на	- го дефинира поимот киселина; - препознава и класифицира различни видови киселини според составот; - именува киселина врз основа на дадена формула; - составува формула на киселина врз основа на познато име; - пишува равенки на реакции за различни начини за добивање на киселини; - набројува карактеристични својства на киселините; - познава и применува начини за ракување со концентрирани киселини и нивно разредување; - пишува равенки за карактеристичните реакции на киселините; - набројува поважни киселини кои се употребуваат во лабораториите, индустријата и секојдневниот живот;

			поважни реакции на киселините. - Примена на ИКТ за добивање и својства на киселини (видео експерименти и анимации). - Индивидуални (или во мали групи) истражувања и презентации за примена на киселините во секојдневниот живот и индустријата. Методи: - Дискусија - Демонстрација - Презентација - Илустрација - Набљудување - Експериментирање - Учење преку истражување - Менторство и насочување	- поврзува својства на киселините со нивната примена;
4	- ги дефинира и класифицира солите; ја применува номеклатурата	Содржини: - Поим за соли и поделба на солите	Активности: - Дискусија за поимот сол. - Вежби за поделбата на солите со	- го дефинира поимот сол; - препознава и класифицира различни видови соли според

за соли; ги познава и опишува својствата на солите и начините за нивно добивање.	- Номенклатура на соли - Начини за добивање на соли - Хемиски реакции на солите - Некои поважни соли и нивна примена Поими: - Сол - Нормални соли - Хидроген соли - Двојни (мешани) соли - Хидроксид соли - Кристалохидрати	примена на наставни листови и со табеларни прикази. - Вежби за именување на сол врз основа на позната формула и за составување формула врз основа на познато име. - Презентирање и набљудување на збирки од соли и на илустрирани материјали за соли. - Демонстрациони експерименти и/или експерименти во мали групи за добивање на некои соли. - Вежби за пишување равенки на реакции за добивање на соли. - Демонстрациони експерименти и/или експерименти во мали групи за поважните реакции на солите. - Вежби за пишување равенки на поважни реакции на солите. - Индивидуални (или во мали групи) истражувања и презентации за примена на солите во секојдневниот	составот; - именува сол според формула и познава тривијални имиња на некои соли; - составува формула на сол врз основа на познато име; - пишува равенки на реакции за различни начини за добивање на соли; - пишува равенки за поважни реакции на солите; - познава поважни соли и нивна примена во секојдневниот живот; - прави генеричката врска меѓу главните групи неоргански соединенија.

			живот и индустријата. - Дискусија за генеричките врски меѓу главните групи неорганички соединенија.- Експериментални вежби во мали групи за решавање на конкретен проблем (на пр. добивање на конкретна сол тргнувајќи од некоја елементарна супстанца или оксид). Методи: - Дискусија- Демонстрација- Презентација- Илустрација- Набљудување- Експериментирање- Учење преку истражување- Учење засновано на решавање проблеми- Менторство и насочување	

Модуларна единица 6: ОСНОВИ НА ХЕМИСКОТО СМЕТАЊЕ (8 часа)				
Ред. број	Резултати од учење	Содржини и поими	Активности и методи	Критериуми на оценување*
1	Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да: - ги применува релативните атомски маси и релативните молекулски маси и пресметува релативни молекулски маси;	Содржини: - Релативна атомска маса и релативна молекулска маса - Пресметување на релативни молекулски маси Поими: - Атомска (унифицирана) единица за маса (u) - Релативна атомска маса (A_r) - Релативна молекулска маса (M_r) - Релативна формулска маса	Активности: - Дискусија за потребата од квантитативно изразување на масата на атомите и воведување на атомска (унифицирана) единица за маса. - Дискусија за физичките величини релативна атомска маса и релативна молекулска маса. - Вежби за пресметување на релативни молекулски маси на елементарни супстанции и соединенија, вклучувајќи ги и кристалохидратите. Методи: - Дискусија - Нумеричко пресметување	Ученикот/ученичката може да: - дефинира атомска (унифицирана) единица за маса; - разликува вистинска атомска маса од релативна атомска маса; - дефинира и запишува величински равенки за релативна атомска маса и релативна молекулска маса; - ги разликува поимите релативна молекулска маса и релативна формулска маса; - пресметува релативни молекулски маси на елементарни супстанции и соединенија, вклучувајќи ги и кристалохидратите;

* Внесени се стандарди/индикатори за постигнување на резултатите од учењето врз основа на кои се определуваат критериумите за оценување.

2	- дефинира количеството супстанца и единицата мол и да го поврзува количеството супстанца со Авогадровата константа;	Содржини: - Количество супстанца и мол Поими: - Количество супстанца - Мол - Авогадров број - Авогадрова константа	Активности: - Дискусија за физичката величина количество супстанца и единицата мол. - Активности (во мали групи) за претставување на 1 mol. - Работа во групи со користење на ИКТ за: ➤ откривањето на Авогадровиот број; ➤ колку е голем Авогадровиот број. Методи: - Дискусија - Демонстрација	- ја дефинира физичката величина количество супстанца и единицата мол; - објаснува преку примери врска меѓу број на единки и количество супстанца; - прави врска меѓу величината количество супстанца и Авогадровата константа и ја претставува со величинска равенка; - прави врска меѓу единицата мол и Авогадровиот број; - прави разлика меѓу Авогадрова константа и Авогадров број;
3	- ги изразува и да ги поврзува моларните величини преку величината количество супстанца;	Содржини: - Моларни величини Поими:	Активности: - Дискусија за моларните величини како интензивни величини и нивната врска со соодветната екстензивна величина. - Дискусија за моларните величини:	- ги дефинира моларните величини: Авогадрова константа, моларна маса и моларен волумен; - ги претставува со величинска равенка врските меѓу: количеството супстанца и бројот

		- Екстензивна величина - Интензивна величина - Моларна величина - Авогадрова константа - Моларна маса - Моларен волумен - Стандардни услови за гасови	Авогадрова константа, моларна маса и моларен волумен. - Индивидуална (или работа во мали групи) со примена на ИКТ за илустрација на Авогадровиот закон за ист број единици и за постојани волумени на различни гасови при исти услови. Методи: - Дискусија - Презентација	на единици, количеството супстанца и масата и количеството супстанца и волуменот на гас преку соодветната моларна величина; - го дефинира Авогадровиот закон за постојани волумени на различни гасови при исти услови;
4	- решава задачи врз основа на количество супстанца и моларни величини.	Содржини: - Пресметување врз основа на количество супстанца и моларни величини - Пресметување со меѓусебно поврзување на број на единици, маса и волумен преку количество супстанца (т.е. моларни величини)	Активности: - Вежби: решавање нумерички задачи за пресметување број на единици или количество супстанца врз основа на нивната врска со Авогадровата константа. - Вежби: решавање нумерички задачи за пресметување маса или количество супстанца врз основа на нивната врска со моларната маса. - Вежби: решавање нумерички задачи	- решава задачи за врските меѓу, количеството супстанца, моларните величини и бројот на единици, масата и волуменот на супстанците.

			за пресметување волумен на гасови при стандардни услови или количество супстанца врз основа на нивната врска со моларниот волумен.	

- Вежби: Решавање проблемски задачи за пресметување на број на единици, маса и волумен преку количество супстанца (т.е. моларни величини).

Методи:

- Нумеричко пресметување

- Учење засновано на решавање проблеми

Модуларна единица 7: ХЕМИЈАТА И ЖИВОТНАТА СРЕДИНА (9 часа)				
Ред. број	Резултати од учење	Содржини и поими	Активности и методи	Критериуми на оценување*
1	Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да: - ги објаснува својствата на водата, нејзиното значење и примена.	Содржини: - Својства на водата, нејзино значење и примена Поими: - Аномалија на водата - Растворувач - Хигроскопност	Активности: - Дискусија за својствата на водата и за причините за појавата на некои нејзини својства. - Вежба: Испитување на својствата на водата како растворувач. - Примена на ИКТ за значењето на водата за живиот свет и нејзината примена во домаќинството и во индустријата. Методи: - Дискусија - Демонстрација - Набљудување	Ученикот/ученичката може да: - ги познава основните својства на водата; - преку примери ја опишува аномалијата на водата; - ги објаснува причините за аномалијата на водата и другите својства на водата; - ги поврзува својствата на водата со нејзиното значење за живиот свет и нејзината примена во индустријата и секојдневниот живот;

* Внесени се стандарди/индикатори за постигнување на резултатите од учењето врз основа на кои се определуваат критериумите за оценување.

			- Експериментирање - Презентација	
2	- ги познава причините за бигорливоста на водата и за нејзиното загадување и опишува начини за пречистување на загадените и отпадните води;	Содржини: - Бигорливост на водата и отстранување на бигорливоста - Загадување на природните води и пречистување на водата Поими: - Бигорливост (привремена и постојана) - Хлорирање	Активности: - Дискусија во врска со бигорливоста на водата. - Експеримент за проверка на бигорливоста на дестилирана вода и чешменска вода. - Дебата: позитивни и негативни страни на бигорливата вода. - Дискусија за различните начини за отстранување на бигорливоста на водата. - Експерименти во групи за различните начини за отстранување на бигорливоста на водата. - Дискусија за причините за загадување на водата. - Презентирање видео материјал за пречистување на водата.	- ги објаснува поимите бигорлива вода и различните видови бигорливост; - ги познава последиците од бигорливоста на водата во домаќинството и индустријата; - познава начини за отстранување на бигорливоста на водата; - наведува причинители за загадувањето на водата; - ги објаснува со примери начините на загадување на водите; - ги познава постапките за пречистување на водата.

			Методи: - Дискусија - Експериментирање - Набљудување - Демонстрација - Презентација	
3	- го познава составот на чистиот воздух, ги објаснува причините и последиците од неговото загадување и познава начини за заштита од загадување;	Содржини: - Состав на воздухот, загадување на воздухот и заштита од загадување Поими: - Воздух - Ефект на стаклена градина - Кисели дождови - Озон - Смог	Активности: - Дискусија за составот на воздухот. - Вежби: Табеларно и графичко претставување на составот на воздухот. - Дискусија за причините и последиците од загадување на воздухот. - Истражување во мали групи со примена на ИКТ и презентација за: ➤ причините за појава на ефект на стаклена градина и последиците од него; ➤ причините за појава на кисели дождови и последиците од нив;	- го познава составот на чистиот воздух; - ги набројува причините за загадување на воздухот; - ги објаснува поимите: ефект на стаклена градина, кисели дождови, озонски дупки и смог, како и последиците од нив; - познава начини за заштита од загадување на воздухот, како и за заштита од последиците од загаден воздух;

			➤ причините за разрушување на озонската обвивка и последиците од ваквиот процес; ➤ причини за појава на смог и ефектите од неговото постоење; ➤ начини за заштита од последиците од загадување на воздухот. Методи: - Дискусија - Илустрација - Презентација - Учење преку истражување - Менторство и насочување	
4	- ја објаснува потребата од примената на природни и вештачки ѓубрива во земјоделието, како и да го познава составот на вештачките ѓубрива.	Содржини: - Значење на азотот за живите организми и негово кружење во природата - Поим за ѓубрива, класификација на ѓубривата и нивно значење и примена	Активности: - Дискусија и бура на идеи за значењето на азотот за живите организми. - Презентација и дискусија на илустриран материјал за кружење на азотот во природата. - Примена на ИКТ и презентација за	- го објаснува значењето на азотот за живите организми и азотниот циклус; - го дефинира и објаснува поимот вештачко ѓубриво; - класифицира ѓубрива на природни и вештачки; - набројува некои природни и

		Поими: - Азотен циклус - Ѓубрива (природни и вештачки)	важноста на азотот, фосфорот и калиумот за раст и развој на земјоделските култури и за потребата од нивно додавање во почвата. - Дискусија за природни и вештачки ѓубрива. - Експерименти во мали групи за подготвување на вештачко ѓубриво со определени маси од амониум нитрат, амониум фосфат и калиум хлорид. Методи: - Дискусија - Набљудување - Демонстрација - Експериментирање - Презентација	вештачки ѓубрива и го познава нивното значење и примена.

Оценување на постигањата на учениците	Во текот на наставата редовно се следат и вреднуваат постигањата на учениците, се прибираат показатели за нивните активности, мотивираноста за учење, соработката со другите и сл. со цел да се воспостават врски меѓу учењето, поучувањето и оценувањето. Оценувањето треба да се базира на користење различни методи и треба да биде праведно и транспарентно. За таа цел, се прибираат показатели преку следење на: усните одговори на прашања поставени од наставник или соученици, истржувачките активности при кои ученикот врши набљудување, предвидување, собирање податоци, мерење, евидентирање, претставување резултати и нивно презентирање, практичните изведби, учеството во работа во групи и сл. За проверка на знаењата на учениците се користат и други средства и постапки, како што се: контролни листови, тестови на знаења, домашна работа, чек листи и сл. Во текот на учебната година знаењата на учениците се оценуваат најмалку со две оценки во текот на полугодieto, а се утврдуваат и полугодишни и годишни оценки.
Литература и други извори	Учебник и прирачници одобрени од Министерството за образование и наука и други извори на учење.
Почеток на имплементација на наставната програма	Учебна 2020/2021 година
Институција/носител на програмата	Биро за развој на образованието (БРО)
Потпис и датум на донесување на наставната програма	бр. <u>13-11348/26</u> <u>04-10-2019</u> година
Датум на ревизија	

